

Melding fra Fiskeridirektoratet,
Kontoret for driftsøkonomiske undersøkelser.

Stortrålernes lønnsomhet 1961.

Fra og med årene 1952–1953 har det i Fiskeridirektoratet vært foretatt årlige lønnsomhetsundersøkelser for stortrålerne. Resultatene av disse un-

dersøkelser har vært publisert i «Fiskets Gang» og i særtrykk utgitt av Fiskeridirektøren.

I denne melding skal en behandle stortrålernes lønnsomhet i 1961. Det statistiske grunnlaget for undersøkelsene er de årsregnskaper som rederne sender inn til Fiskeridirektoratet hvert år.

I meldingen om stortrålernes lønnsomhet i 1960 ble det i et eget avsnitt gjengitt en del fangstresultater m. v. for vest-tyske og engelske trålere i årene 1952–1959. Hensikten var å foreta en sammenlikning med de norske stortrålernes resultater. Året 1959 var det siste året en hadde tilgjengelig statistikk for den utenlandske trålerflåten. I denne melding har en ajourført 3 av de 8 tabellene som vedrørte de vest-tyske og engelske stortrålerne. De siste tallene som er tilgjengelig for de vest-tyske trålerne, gjelder året 1960. For de engelske trålerne foreligger også 1961-oppgavene.

Total fangstmengde og fangstverdi 1949–1961.

Som det går fram av tabell 1 og figur 1, steg stortrålernes totalfangst sterkt fra 1949 til og med 1956. Den totale fangstmengden ble i denne periode nesten tredoblet – fra 12 400 tonn til 34 800 tonn – og fangstverdien nesten firedoblet – fra 6,1 til 24,1 millioner kroner. Imens økte tallet på stortrålere fra 12 til 23.

Gjennomsnittsfangstene pr. fartøy var også stigende i disse årene, men allerede fra 1954–1955 opphørte stigningen, og i 1956 var gjennomsnittsfangstene på nedadgående (se figur 2). I 1957 fikk en et kraftig fall både i totalfangsten og gjennom-

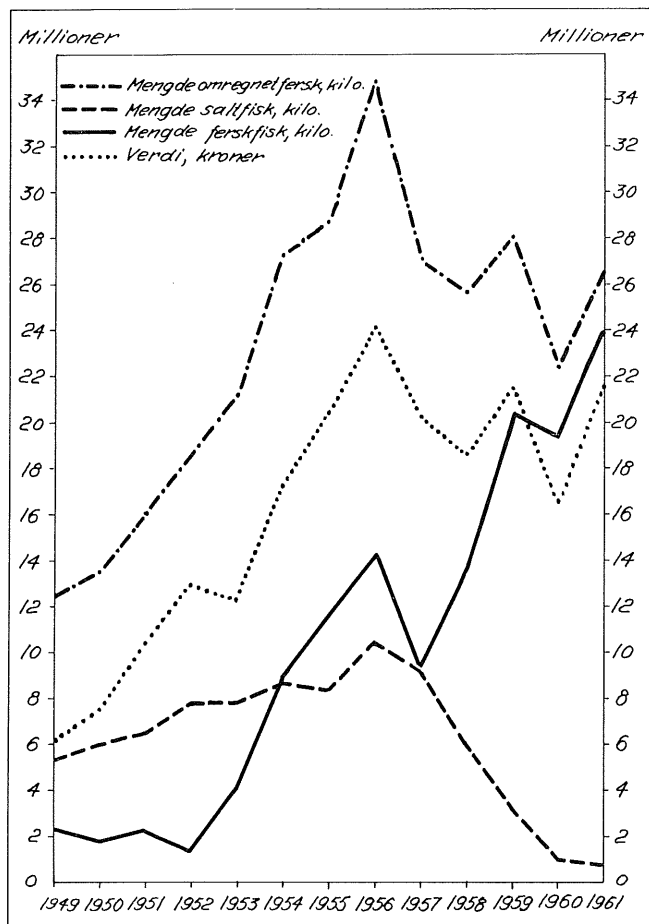

Fig. 1. Alle stortrålere. Fangstmengde og -verdi.

Tabell 1. Fangstmengde og -verdi 1949–61. Alle stortrålere.

År	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Antall fartøyer i drift	12	11	14	12	15	16	17	23	26 ²	27 ²	28 ²	26 ³	26
Fangstmengde, fersk ... 1000 tonn	2.3	1.8	2.2	1.3	4.0	9.0	11.6	14.2	9.3	13.7	20.4	19.3	23.9
Fangstmengde, salt	-	5.3	6.0	6.4	7.8	8.6	8.3	10.4	9.0	5.9	3.2	1.0	0.8
Fangstmengde, omregnet ¹ ..	12.4	13.5	16.0	18.6	21.3	27.3	28.7	34.8	27.0	25.7	28.0	22.3	26.5
Fangstverdi, ekskl. biprod. mill. kr..	5.3	6.5	8.9	12.2	11.2	16.1	19.2	22.7	19.0	17.5	20.2	15.5	20.9
Fangstverdi, inkl. biprod. mill. kr...	6.1	7.5	10.4	12.9	12.3	17.2	20.4	24.1	20.1	18.6	21.5	16.4	21.8

¹ Omregnet til ferskfiskvekt, — saltfiskvekt økt med 94 prosent for fangst fra Vest-Grønland, og med 72 prosent for de øvrige felter. Tallene omfatter også biprodukter.

² Hertil kommer én tråler som utelukkende ble nyttet til fiske etter sild og tobis. I alt hadde 30 fartøyer på over 300 br. tonn tillatelse til å drive trålfiske i 1957, og 32 fartøyer i 1958 og 1959.

³ Hertil kommer en tråler som en mangler oppgave for, og 2 trålere som utelukkende ble nyttet til fiske etter sild og tobis. I alt hadde 31 fartøyer på over 300 br.tonn tillatelse til å drive trålfiske i 1960.

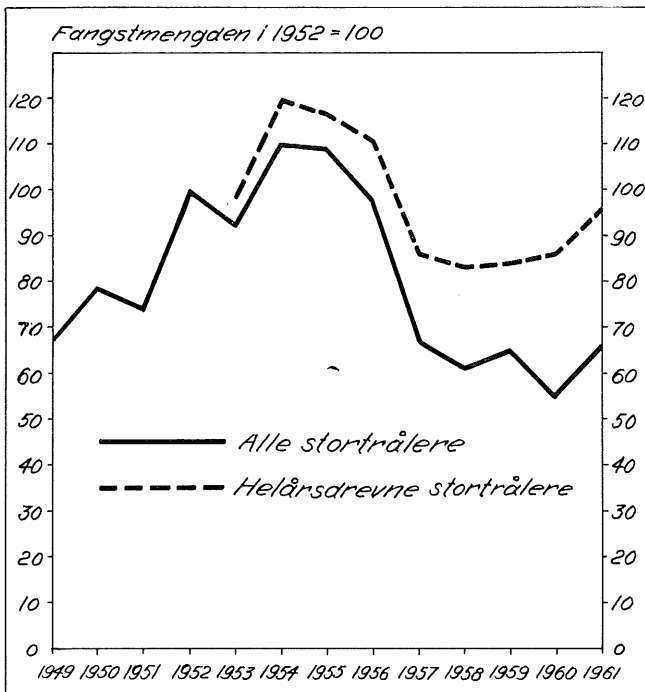

Fig. 2. Gjennomsnittlig fangstmengde pr. tråler.

snittsfangsten, som i årene fram til 1960 ikke ble gjenopprettet. I 1960 var den totale fangstmengden kommet ned i 22 300 tonn (omregnet i ferskvekt) og tallet på trålere i virksomhet var da 26. (Hertil kom en tråler som ikke leverte fangstoppgave).

En måtte helt tilbake til 1953 for å finne et lavere totalkvantum. I det året var fangstkvantumet 21 300 tonn og tallet på trålere 15.

Nå gjennomgikk flåten en betydelig forandring i perioden 1949–1960, idet de nye fartøyene som kom til etter hvert var gjennomgående mindre og hadde færre mann ombord. Den lavere mannskapsstyrken var for øvrig også et resultat av overgangen fra saltfisktråling til ferskfisktråling. I 1953 var gjennomsnittsstørrelsen på fartøyene 473 brutto tonn og mannskapsstyrken 28,2 mann, mot i 1960 henholdsvis 398 og 24,8. Likevel viser tallene klart at fangstforholdene for de norske stortrålerne var svært dårlige i årene 1957–1960. Det var for øvrig en utvikling som ikke bare gjaldt de norske trålerne. Utviklingen var omtrent den samme både for de engelske og de vest-tyske trålerne.

Betrakter en sammensetningen av fangstmengden, ser en at saltfiskkvantumet hadde en jamn, men relativt svak økning fra 1949 fram til 1956. I de fire etterfølgende år gikk det imidlertid raskt tilbake (se figur 1). I 1959 og 1960 var saltfiskkvantumet henholdsvis 3200 tonn og 1000 tonn, hvilket var betydelig lavere enn i noe annet år i hele perioden 1949–1960.

På den annen side hadde ferskfiskkvantumet en meget sterk stigning fra 1949 til 1956, ble noe redusert i 1957, men steg så sterkt igjen både i 1958 og 1959. I 1960 gikk fangsten av torsk sterkt tilbake, og dette rammet også ferskfisktrålerne. Det totale ferskfiskkvantum gikk derfor også tilbake — fra 20 400 tonn i 1959 til 19 300 tonn i 1960.

En kan si at samtidig med den generelle svikten i trålerne fangster etter 1956, fortsatte utviklingen henimot stadig mindre saltfisktråling og mer ferskfisktråling. Mens ferskfisken før 1954 utgjorde mindre enn 20 prosent av trålerne fangst, var den i 1960 kommet opp i godt og vel 85 prosent av totalfangsten.

Tallet på trålere som utelukkende tilvirket saltfisk ombord gikk tilsvarende sterkt tilbake i de senere år. Mens det i 1957 var hele 16 stortrålere som nesten i sin helhet tilvirket saltfisk, var det i 1959 bare 1 og i 1960 ingen. Det ble utført 63 saltfiskturer i 1957, 46 i 1958, 21 i 1959 og 7 i 1960.

Hvordan ble så fangståret 1961 for de norske stortrålere? Av de uttalelser som ble innhentet fra rederne i samband med 1961-regnskapene gikk det fram at stort sett var fisket bedre i 1961 enn i året før. Særlig ble det framhevet at det var godt vårfiske på Finnmarksysten. På forsommeren var fisket til dels bra ved Bjørnøya og ved Spitsbergen. Høstfisket ble derimot karakterisert som dårlig. Avsetningsforholdene var stort sett gode.

Ser vi nå på de tallmessige uttrykk for ovennevnte karakteristikk, finner vi følgende (se tabell 1): Den totale fangstmengde omregnet i ferskfiskvekt var i 1961 26 500 tonn. Sett i forhold til perioden etter toppåret 1956 var det noe dårligere enn i 1957 og 1959, men noe bedre enn i 1958 og betydelig bedre enn i 1960. Antall trålere i virksomhet i 1961 var det samme som året før, nemlig

Tabell 2. Fangstmengde¹ i gjennomsnitt pr. fartøy 1955–1961. Helårsdreivne trålere.

	Fartøyer i størrelsen			Alle
	300/399 br.tonn	400/499 br.tonn	500/699 br.tonn	
 tonn			
1955	1.582	1.565	1.706	1.620
1956	1.479	1.435	1.889	1.538
1957	1.319	1.124	1.078	1.187
1958	1.226	1.058	1.130	1.146
1959	1.193	1.143	1.067	1.162
1960	1.377	1.061	—	1.192
1961	1.402	1.248	—	1.336

¹ Omregnet til ferskfiskvekt. Eksklusive biprodukter.

Tabell 3. Driftsresultater for helårsdrevne stortrålere 1954—1961. Gjennomsnitt pr. fartøy.

	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961		
								Alle fartøyer	Fartøyer i størrelsen	
									300—399 b.t.	400—499 b.t.
1. Driftsinntekter i alt kr.	1.209.500	1.325.000	1.150.300	965.000	896.800	952.500	917.000	1.116.100	1.162.400	1.054.500
Herav til:										
2. Mannskapet -	524.900	548.800	477.100	432.500	400.100	430.000	428.500	513.800	538.600	480.700
3. Rederiet -	684.600	776.200	673.200	532.500	496.700	521.800	488.500	602.300	623.800	573.800
4. Rederiets kostnader -	584.400	562.400	607.200	616.400	531.100	503.600	517.600	528.700	540.200	512.800
Herav utgjorde:										
a. Drivstoff og maskinrekvisita -	250.900	251.600	267.800	300.200	236.500	209.800	212.900	204.200	197.100	213.500
b. Is, salt og emballasje -	38.200	38.300	45.700	37.900	20.800	15.400	14.900	12.800	13.700	11.500
c. Leid arbeidshjelp -	16.200	16.200	24.100	14.700	13.600	9.900	12.700	17.500	20.300	13.900
d. Assuransen av fartøyet -	49.200	41.100	39.200	36.900	38.000	38.800	37.700	36.400	35.900	37.000
e. Vedlikehold og avskrivning på trålutstyret -	95.000	91.000	85.600	84.500	95.100	88.900	96.100	98.800	104.200	91.600
f. Vedlikehold av fartøyet -	77.500	74.300	95.300	89.300	77.200	88.800	83.100	101.400	107.200	93.600
g. Administrasjon -	18.300	26.200	25.600	26.700	22.900	25.900	36.800	32.400	35.900	27.700
h. Sosiale utgifter -	7.900	7.100	5.300	8.600	12.400	14.200	17.200	19.400	20.100	18.300
i. Diverse uspesifisert -	31.200	16.600	18.600	17.600	14.600	11.900	6.200	5.800	5.800	5.700
5. Renteutgifter -	38.300	22.300	22.200	28.000	34.900	49.500	44.300	45.200	50.800	37.900
6. Punkt 3 ÷ punkt 4 -	100.200	213.800	66.000 ÷	83.900 ÷	34.400	18.200 ÷	29.100	73.600	83.600	61.000
7. Mannskapets inntekter pr. ukeverk -	390	430	400	380	360	410	410	510	530	480
8. Dette gir en årlig inntekt pr. mann på -	18.000	19.300	17.400	15.900	15.500	17.200	17.600	22.700	24.100	20.900
9. Til dette svarer en full årslott for en fisker -	16.600	18.400	16.100	13.200	12.900	14.800	14.600	19.400	20.600	17.900
10. Antall mann pr. fartøy	29,2	29,4	27,4	27,2	25,8	25,0	24,3	22,6	22,3	23,0
11. Antall døgn i sjøen	274	252	243	230	247	248	270	287	292	279
12. Antall døgn under fiske	231	208	203	194	218	186	211	224	232	213
13. Fangstmengde saltfisk tonn	527	524	478	398	215	125	61	13	—	30
14. Fangstmengde ferskfisk -	706	701	716	502	770	933	1.084	1.313	1.402	1.196
15. Fangstmengde i alt, omregnet til ferskfiskvekt ¹ -	1.668	1.620	1.538	1.187	1.146	1.162	1.192	1.336	1.402	1.248
16. Fartøystørrelse br.tonn	500	464	427	433	425	416	406	397	352	456
17. Fartøystørrelse fot	—	—	—	—	—	151	149	149	144	156
18. Motorstyrke HK	870	796	733	760	737	768	745	717	672	777
19. Fartøyalder år	—	—	—	—	—	18	19	20	20	21
20. Ombygningsalder -	—	—	—	—	—	9	6	8	7	10
Antall fartøyer med i undersøkelsen	12	14	19	17	15	16	14	14	8	6

¹ Eksklusive biprodukter.

26 fartøyer. Utviklingen henimot ferskfisktråling på bekostning av saltfisktråling fortsatte også i 1961. Bare 800 tonn var ilandbrakt som saltfisk, mens hele 23 900 tonn var ferskfisk.

Fangstverdien inklusiv biprodukter utgjorde i alt 21,8 mill. kroner. Dette var det høyeste beløp som ble oppnådd etter 1956. Prisene var betydelig høyere i 1961 enn året før. Nå lå prisene i 1960 rett nok 6—7 prosent lavere enn for eksempel i 1959. Men også i forhold til 1959 lå prisene gjennomgående høyere i 1961. Således var gjennomsnittsprisen pr. kg beregnet råfisk kr. 0,81 i 1961 mot kr. 0,72 i 1960 og kr. 0,77 i 1959. Fra 1960 til 1961 var det prisoppgang på alle fiskesorter, både salt og fersk. På tran var det noe nedgang i prisen.

Gjennomsnittsfangster i 1949—1961.

Figur 2 viser de gjennomsnittlige fangstmengder pr. tråler i perioden 1949—1961 når fangstmengden i 1952 er satt lik 100. Gjennomsnittstallene for *alle trålere* er regnet ut ved at den ilandbrakte fangstmengde, omregnet i ferskfiskvekt, er dividert med det samlede antall stortrålere som har vært i drift i hvert av årene (hele streker i figuren). Disse gjennomsnittsfangster vil være påvirket blant annet av i hvilken grad trålerne har hatt full virksomhet i året. Imidlertid viser gjennomsnittstallene for de *helårsdrevne* trålerne (brutte streker i figuren) stort sett samme bevegelse når unntas 1960.

Hovedinntrykket av figur 2 er stigende gjennomsnittsfangster pr. tråler inntil årene 1954—1955. Deretter følger en betydelig nedgang i fangsttallene i de tre årene 1956—1958. Først i 1959 viste gjennomsnittsfangstene igjen en svak oppgang. Denne fortsatte i 1960 for de *helårsdrevne* trålerne vedkommende og i 1961 gikk gjennomsnittsfangsten ytterligere opp. Den lå i det året på 1336 tonn pr. fartøy — eller betydelig mer enn i noen av årene 1957—1960. Men framleis lå gjennomsnittsfangsten på de *helårsdrevne* trålerne langt lavere enn i toppårene 1955 og 1956, da fangsten var henholdsvis 1620 og 1538 tonn pr. år.

Skiller en mellom ulike størrelser av *helårsdrevne* trålere, finner en at det var de minste, det vil si i størrelsen 300—399 br. tonn, som i 1961 kom nærmest 1955—1956-nivået igjen. I 1961 var den gjennomsnittlige fangstmengde til disse fartøyer 1402 tonn mot 1479 tonn i 1956 og 1582 tonn i 1959. De større trålerne, 400—499 br. tonn, hadde en gjennomsnittsfangst på 1248 tonn i 1961 mot 1435 og 1565 tonn i henholdsvis 1956 og 1955 (se tabell 2).

Det går fram av figur 2 at fangsttallene for alle

stortrålere utviklet seg noe annerledes enn fangsttallene for de *helårsdrevne stortrålerne* i årene 1960 og 1961. Mens således gjennomsnittsfangsten på de *helårsdrevne stortrålerne* gikk litt opp i 1960, gikk den fortsatt ned for alle trålere sett under ett. Gjennomsnittsfangsten for alle stortrålere var dermed kommet lavere enn noen gang tidligere i hele perioden 1949—1960. I 1960 var det imidlertid i drift relativt mange fartøyer med kort driftstid. Således var den gjennomsnittlige driftstid for alle trålere bare 28 uker mot 31 uker både i 1959 og 1961.

Ovenfor har en vurdert fangstutviklingen i de senere år på grunnlag av gjennomsnittsfangst for *helårsdrevne stortrålere* på den ene side og for *alle stortrålere* under ett på den annen side. Begge disse grupper av fartøyer varierer fra år til år, det vil si de omfatter ikke de samme fartøylene hvert år. Der er imidlertid en tredje tallserie som det kan være av interesse å se litt nærmere på i denne sammenheng, nemlig fangsttallene for en gruppe trålere som var *helårsdrevne* ikke bare i 1961, men også i de 3 foregående år. I tabell 4 er det gjengitt bl. a. fangsttall for 9 *helårsdrevne stortrålere* som har vært med i undersøkelsen i alle årene 1958—1961. Det fremgår av tabellen at fangstmengden pr. fartøy steg om lag 7 prosent fra 1958 til 1959, økte uvesentlig fra 1959 til 1960, men økte så betydelig fra 1960 til 1961. I siste året var gjennomsnittsfangsten om lag 17 prosent høyere enn i 1958.

I meldingen om stortrålerens lønnsomhet i 1960 ble det uttalt at hovedårsaken til den betydelige nedgangen i fangstmengden til stortrålerne måtte søkes i svikt i selve naturgrunnlaget. Fangsttallene for 1961 tyder på at en er på vei opp igjen. Om dette skal bli en varig utvikling, er det for tidlig å uttale seg om.

Hvilket økonomisk resultat den påviste fangstforbedring i 1961 førte til for stortrålerne under de pris- og kostnadsforhold som hersket da, skal en se nærmere på nedenfor.

Driftsresultater i 1961.

Driftsresultatene er gjengitt i tabell 3, der det for sammenlikningens skyld er tatt med regnskaps-tall for hvert av årene fra og med 1954. Beløpene i tabellen er avrundet til nærmeste hundre kroner.

Regnskapstallene for 1961 bygger på oppgaver fra 14 fartøyer som hadde full virksomhet i året.

Driftsinntekter.

De *helårsdrevne stortrålerne* gjennomsnittlige driftsinntekter utgjorde i 1961 kr. 1 116 100 pr.

Tabell 4. Driftsresultater for 9 helårsdrevne stortrålere¹ i 1958—61. Gjennomsnitt pr. fartøy.

	1958	1959	1960	1961
Driftsinntekter i alt kr.	898.300	1.027.100	980.900	1.168.100
Herav til mannskapet -	415.500	470.400	449.200	540.900
Driftskostnader i alt. -	548.700	537.500	549.400	552.800
Herav:				
Drivstoff, maskinrekvisita -	259.300	222.200	225.400	202.600
Assuranse -	33.400	36.100	33.900	36.600
Redskapskostnader -	93.700	95.700	100.900	106.500
Vedlikehold av fartøy -	81.600	97.100	93.000	107.700
Administrasjon, sosiale utgifter -	42.400	49.900	63.500	61.800
Annet, uspesifisert -	38.300	36.500	32.700	37.600
Driftsoverskott før avskr. på fartøy . -	÷ 65.900	19.200	÷ 17.700	74.400
Full årslott til fisker -	13.500	16.000	16.300	20.000
Antall mann pr. fartøy -	25,6	25,2	24,5	23,2
Antall døgn i sjøen	249	252	281	284
Fangstmengde, tonn	1.189	1.277	1.290	1.397

¹ Omfatter de fartøyer som går igjen i undersøkelsen i alle 4 år.

fartøy. Dette var 22 prosent mer enn året før. I perioden 1954—1961 var det bare årene 1954, 1955 og 1956 som ga høyere fangstverdi i gjennomsnitt pr. tråler.

Driftsinntektene omfatter verdien av saltfisk, ferskfisk og biprodukter. Avgift til omsetningslag er trukket fra. Inntektsfordelingen så slik ut sammenliknet med toppåret 1955 og med 1960:

Driftsinntekt 1.000 kr.	Antall trålere		
	1955	1960	1961
600— 799	—	2	—
800— 999	—	8	3
1.000—1.199	5	4	7
1.200—1.399	3	—	4
1.400—1.599	5	—	—
1.600—	1	—	—
I alt	14	14	14

Det er tydelig at 1961 var et langt bedre år enn 1960 — for eksempel hadde bare 3 av de 14 trålerne i 1961 mindre enn én million kroner i driftsinntekter, mot hele 10 av 14 i 1960. På den annen side var resultatet likevel på langt nær så godt som i 1955, da samtlige 14 helårsdrevne trålere oppnådde mer enn én million kroner i driftsinntekter, og hele 6 av dem oppnådde mer enn 1,4 million kroner. I 1961 var det, som en ser, ingen av fartøyene som oppnådde 1,4 millioner kroner eller mer i årsinntekt.

Mannskapets inntekter.

Av driftsinntektene tilfalt det mannskapet i alt kr. 513 800 i gjennomsnitt pr. fartøy i 1961, det vil si 46 prosent av de totale driftsinntekter. Dette beløp omfatter alt vederlag til arbeidet i form av lott-inntekter, faste hyrer, ekstralotter og proviant til den delen av mannskapet som hadde fri kost.

Mannskapsstyrken varierte fra 20 til 25 mann på de ulike fartøyer og virksomheter, gjennomsnittlig bemanning var 22,6 mann. Betrakter en punkt 10 i tabell 3, ser en at mannskapsstyrken har gått gradvis nedover år for år — fra gjennomsnittlig 29,2 mann i 1954 til 22,6 mann i 1961. Nedgangen i mannskapsstyrken må ses i sammenheng med omleggingen fra saltfiskproduksjon til ferskfiskproduksjon og med reduksjon i fartøystørrelsen. I 1954 var de helårsdrevne trålerne 500 brutto tonn i gjennomsnitt, — i 1961 var gjennomsnittstørrelsen 397 brutto tonn.

Et annet trekk i utviklingen er at driftstiden, som viste synkende tendens i årene 1954—1957, igjen har gått gradvis oppover. I 1961 var antall døgn i sjøen kommet opp i 287, det vil si om lag 6 prosent lenger driftstid enn året før, og hele 25 prosent lenger driftstid enn i 1957 — det året den gjennomsnittlige driftstiden var lavest.

Fiskerlotten, det vil si den lott som ble utbetalt til den vanlige fisker for samtlige turer i løpet av året, var i 1961 kr. 19 400 i gjennomsnitt. Dette var nesten kr. 5000 mer enn året før, og for øvrig den høyeste gjennomsnittslott i hele perioden fra 1954 av.

Fordelingen i lott-inntektene så slik ut i 1961 sammenliknet med 1955 og 1960:

Fiskerlott 1.000 kr.	Antall trålere		
	1955	1960	1961
8—9	—	1	—
10—11	—	2	—
12—13	—	1	—
14—15	3	5	1
16—17	4	4	4
18—19	1	1	2
20—21	6	—	5
22—23	—	—	2
I alt	14	14	14

Mens i 1960 hele 4 av de 14 trålerne ga lotter på mindre enn kr. 14 000 pr. år og de resterende 10 trålere ga lotter på kr. 14 000—19 999, var det i 1961 ingen helårsdrevne trålere som ga lotter under kr. 14 000, 7 av trålerne ga lotter på kr. 14 000—19 999 og de resterende 7 fartøyer ga lotter på kr. 20 000—23 999. Som nevnt var gjennomsnittslotten større i 1961 enn noe år før, selv toppåret 1955, da lotten var kr. 18 400. Spredningstallene ovenfor viser for eksempel at i 1955 var det 3 fartøyer med lotter på kr. 14 000—15 999 og ingen fartøyer med større lotter enn kr. 22 000. I 1961 var det bare én av trålerne som ga så lav lott som kr. 14 000—15.999, men derimot 2 fartøyer som ga så store lotter som kr. 22 000—23 999. Det er for øvrig interessant i denne sammenheng å sammenlikne noen andre størrelser i trålerens driftsresultater i de to år. I 1955 var den gjennomsnittlige driftsinntekten hele kr. 1 325 000 pr. fartøy mot i 1961 bare kr. 1 116 100, det vil si 12—13 prosent lavere. Likevel ble gjennomsnittslotten pr. lottaker 5—6 prosent høyere i 1961 enn i 1955. Rederiets samlede driftskostnader (ekskl. avskrivning på fartøy) var noe lavere i 1961 enn i 1955 — henholdsvis kr. 528 700 og kr. 562 400. Bemanningen gikk som før nevnt ned fra 29,4 mann til 22,6 mann pr. fartøy.

I tabell 3 er det i tillegg til fiskerlotten gitt opp et annet inntektsbegrep, nemlig *årlig inntekt pr. mann* (punkt 8). Dette svarer til de totale mannskapetsinntekter (punkt 2) dividert med antall mann i alt (punkt 10). Denne størrelse inkluderer således de faste hyrer og ekstralottene. I 1961 var den årlige inntekt pr. mann kr. 22 700, — godt og vel kr. 5000 mer enn året før.

Mannskapets inntekter utregnet pr. ukeverk ble i 1961 kr. 510, det vil si 24 prosent høyere enn året før og 19 prosent høyere enn i toppåret 1955. Mannskapets totale ukeverk er regnet slik: For de

faste mannskapene er det regnet med full sysselsetting på fartøyene hele året. For de øvrige av mannskapet har en regnet med den tid disse ikke har kunnet ta annet inntektsgivende arbeid, det vil si den tid fartøyet har vært i sjøen pluss kortere opphold ved land for lossing og utrustning til ny tur.

Proviantutgifter kommer til fradrag i *fiskernes lott*. De øvnige av mannskapet har fri proviant.

Rederiets inntekter og kostnader.

Rederiets andel av driftsinntektene utgjorde i 1961 kr. 602 300 i gjennomsnitt pr. fartøy. Rederiets kostnader — unntatt avskrivninger på fartøyet — beløp seg til kr. 528 700 og overskottet før avskrivninger ble dermed kr. 73 600 pr. fartøy. Det var som vanlig store avvik fra fartøy til fartøy, hvilket skulle gå fram av tabellen nedenfor:

Driftsoverskott før avskrivning og forrentning av kapitalen 1.000 kr.	Antall fartøyer		
	1955	1960	1961
÷ 199—150	—	1	—
÷ 149—100	—	3	—
÷ 99—50	—	2	—
÷ 49—0	—	3	1
0—49	2	1	5
50—99	—	3	3
100—199	5	1	4
200—299	4	—	1
300—399	3	—	—
I alt	14	14	14

Mens det i 1960 var bare én av trålerne som greidde å dekke alle sine driftskostnader og dessuten hadde over kr. 100 000 til dekning av avskrivning på fartøyet, var det i 1961 5 fartøyer. Men selv om situasjonen således var noe bedre siste året, oppnådde likevel bare de færreste trålerne full kostnadsdekning. Som en ser hadde 3 av fartøyene kr. 50 000—99 999 til dekning av avskrivningene, men dette må anses å være i knappeste laget. Av de resterende hadde hele 5 fartøyer bare kr. 0—49 999 til dekning av avskrivninger, mens ett fartøy til og med hadde underskott før avskrivninger. Rett nok var situasjonen langt bedre enn i 1960 da hele 9 av 14 trålere hadde driftsunderskott før avskrivninger var beregnet. Men sammenliknet med det gode året 1955, var 1961 betydelig dårligere for rederne. I 1955 hadde, som det går fram av oppstillingen ovenfor, hele 9 av 14 fartøyer fra kr. 100 000 til kr. 200.000 til dekning av avskrivninger

og forrentning, mens ytterligere 3 hadde fra kr. 200 000 til kr. 300 000.

Det er vanskelig å regne ut nøyaktige forrentningsprosenten på trålerne da en mangler sikkert grunnlag for å bedømme så vel avskrivningenes størrelse som kapitalinnsatsen i fartøy og utstyr. Både avskrivningsgrunnlaget og avskrivningsprosenten vil nemlig i stor utstrekning bero på skjønn. Det er for eksempel høyst sannsynlig at den tekniske levealder gjennomgående ligger på 20 år (5 prosent avskrivning pr. år) og enda mer. På den annen side kan utviklingen av stadig nye og bedre fartøytyper føre til at den økonomiske levealder i enkelte tilfeller blir lavere, kanskje bare 10–15 år (avskrivningsprosent 7–10). En nevnte i forrige melding om stortrålerne at den såkalte «Fleck-komiteen», som behandlet de engelske tråleres lønnsomhet, var kommet til at det ville være forsvarlig å regne med avskrivninger på 4–5 prosent av gjenanskaffelsesverdien til fartøyet.

I de tidligere meldinger om de norske stortrålernes lønnsomhet har en uttalt at alt i alt kommer en vel til de mest holdbare resultater ved å nytte gjenanskaffelsesverdien som avskrivningsgrunnlag. Det er for øvrig gjenanskaffelsesprinsippet som er nyttet også i Fiskeridirektoratets andre driftsøkonomiske undersøkelser, idet denne metoden teoretisk anses som den beste. På den annen side må en regne med at det ikke er aktuelt å gjenanskaffe fartøyer nøyaktig lik de gamle og med samme tekniske standard som disse. Nye fartøyer vil være av en annen og forbedret type, med mer og bedre utstyr som betinger høyere verdi.

Det vil derfor være vanskelig å komme fram til et sikkert avskrivningsgrunnlag for de gamle fartøyene. Ansettelsen må i stor utstrekning bero på skjønn. For de helt nye fartøyene vil imidlertid avviket mellom anskaffelsesverdi og gjenanskaffelsesverdi være lite.

På grunnlag av trålerredernes eget skjønn vedrørende gjenanskaffelsesverdien av deres fartøyer i 1958, kom en til at fartøyene i størrelsen 300–500 brutto tonn ville ha en gjenanskaffelsesverdi på anslagsvis 2–3 millioner kroner. Det er mulig at disse beløp er noe overvurdert under hensyntaken til det som er sagt ovenfor om utviklingen i den tekniske standard. Hvis en til gjengjeld ikke regner med en alt for kort økonomisk levetid på fartøyene, for eksempel 20 år (5 prosent avskrivning pr. år), kommer en til avskrivningsbeløp pr. år varierende fra kr. 100 000 til kr. 150 000 pr. fartøy.

Med de nevnte avskrivninger ville 5 av de 14 helårsdrevne trålerne i 1961 ha full kostnadsdek-

ning og et større eller mindre driftsoverskott. De andre ville ha større eller mindre driftsunderskott. Til sammenlikning kan nevnes at det i 1960 var bare én av trålerne som hadde full kostnadsdekning mens det derimot i 1955 var hele 12 av 14. En god del av disse 12 ville få til dels betydelige driftsoverskott etter fratrukk av de avskrivningsbeløp som er nevnt ovenfor.

Dersom en vil studere nærmere utviklingen i inntektene sammenholdt med kostnadsutviklingen, er det best å ta for seg de samme fartøyene fra år til år. Dette gir ikke tabell 3 muligheter for, idet utvalget av fartøyer her varierer fra år til år. En skal derfor se litt nærmere på tabell 4 som en så vidt berørte foran.

Det går fram av tabellen at de totale driftskostnadene (ekskl. avskrivning på fartøy) stort sett har vært uforandret i løpet av fireårsperioden, mens driftsinntektene derimot har vært underkastet betydelige svingninger. Dette til tross for at fangstmengden pr. fartøy hele tiden har vært stigende fra 1958. Her er det svingningen i den gjennomsnittlige råfiskpris som kommer inn i bildet. Gjennomsnittsprisen pr. beregnet kg råfisk hadde følgende forløp: i 1958 kr. 0,72, i 1959 kr. 0,77, i 1960 kr. 0,72 og i 1961 kr. 0,81 pr. kg. Som et resultat av de svingende inntekter og de relativt faste kostnader, ble driftsresultatet svært ujamnt både for mannskap og rederi, særlig for sistnevnte. I gjennomsnitt for de 9 fartøyene vekslet driftsresultatet for rederiet (før avskrivninger på fartøy) mellom et underskott på kr. 65 900 i 1958 og et overskott på kr. 74 400 i 1961. I de to mellomliggende år vekslet det også mellom underskott og overskott, men svingningene var svakere. For mannskapet steg imidlertid inntekten gradvis i samtlige fire år, fra kr. 13 500 pr. lottaker i 1958 til kr. 20 000 i 1961.

Betrakter en de enkelte kostnadsposter, finner en at drivstoffkostnadene — til tross for økende driftstid på fartøyene — viste en synkende tendens i perioden. Andre kostnader, som vedlikehold av fartøy, redskapskostnader og administrasjon og sosiale utgifter, gikk derimot opp.

Driftsresultater for ulike størrelsesgrupper.

I tabell 3 er materialet for de 14 helårsdrevne stortrålerne i 1961 også fordelt på to størrelsesgrupper: 300–399 brutto tonn og 400–499 brutto tonn.

Bedømt etter den gjennomsnittlige fangstmengde (omregnet i fersk vekt) lå de minste trålerne gunstigst an i 1961 — et forhold som for øvrig har

Tabell 5. Norske stortråleres fangstmengde på ulike felt. 1953—1961. 1.000 tonn.

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Norskekysten, Øst-Finnmark ...	6,4	6,6	10,4	6,5	5,7	11,1	11,1	7,5	7,7
Norskekysten, resten av kysten .	4,9	5,7	4,0	3,6	2,6	6,8	3,3	3,4	3,8
Sum Norskekysten	11,3	12,3	14,4	10,1	8,3	17,9	14,4	10,9	11,5
Barentshavet	2,6	5,2	7,2	1,7	0,3	0,2	1,0	2,3	1,3
Bjørnøya	} 3,0	2,6	4,8	10,0	4,9	2,9	4,1	2,8	6,4
Spitsbergen				5,4	6,9	0,9	3,5	0,4	3,0
Grønland				1,1	1,1	2,0	0,7	0,8	1,0
Uoppgitt	0,9	—	0,0	6,5	5,5	1,8	4,3	5,1	3,3
Sum alle felt	21,3	27,3	28,7	34,8	27,0	25,7	28,0	22,3	26,5

gått igjen i de fire foregående år (se tabell 2). Driftsinntektene lå om lag 10 prosent høyere på de minste trålerne i 1961. Til gjengjeld var kostnadene også noe høyere, men ikke forholdsvis like mye. Bemanningen var litt lavere på de minste trålerne enn på de største, men driftstiden var lenger.

Nettoresultatet både for rederiet og for mannskapet var i 1961 som i tidligere år bedre på trålerne i størrelsen 300—399 brutto tonn enn på trålerne i størrelsen 400—499 brutto tonn. Lotttakerne tjente kr. 2700 mer på de minste trålerne, og rederiet hadde kr. 83 600 til dekning av avskrivning på de minste fartøyene mot bare kr. 61 000 på de største. Selv om ikke noen av de to gruppene i gjennomsnitt oppnådde full kostnadsdekning i 1961, kan en regne med at underskottet, på grunn av lavere avskrivninger, ble betydelig mindre i gruppen 300—399 brutto tonn enn i gruppen 400—499 brutto tonn.

Norske stortråleres fangstresultater sammenliknet med engelske og vest-tyske tråleres fangstresultater.

I den forrige melding om stortrålerens lønnsomhet (1960) ble det gitt en mer utførlig behandling av dett emnet enn det en har tenkt å gi nedenfor. I denne melding skal en begrense seg til å ajourføre 4 av de tabeller som ble gjengitt i 1960-meldingen vedrørende fangstmengde og fangstfelt til henholdsvis norske, engelske og vest-tyske trålere.

Norske trålere. Som det går fram av tabell 5 ble det fisket 11 500 tonn på norskekysten i 1961. Dette var absolutt sett litt mer enn året før, men det utgjorde en relativt mindre del av totalfangsten fra alle felt. Men fortsatt utgjør fangsten på norskekysten en vesentlig del av stortrålerens totalfangst — hele 43 prosent i 1961. (I tabell 5 går Øst-

Finnmark inn under norskekysten, i tabell 6 inngår Øst-Finnmark i Barentshavet).

Fangstmengden fra Barentshavet (ekskl. Øst-Finnmark) var ubetydelig i 1961, bare 1300 tonn. Derimot viste Bjørnøya høye tall, nemlig hele 6400 tonn og fangsten fra Spitsbergen var også på oppadgående — og utgjorde i alt 3000 tonn.

Betrakter en effektivitetstallene som er gjengitt i tabell 6, finner en merkbare bedring i 1961 for Bjørnøya og Spitsbergens vedkommende. Fangstmengden pr. fiskedag gikk opp fra 5,8 tonn i 1960 til 6,5 tonn i 1961. I 1958 var en helt nede i 4,8 tonn pr. fiskedag på disse felt. Norskekysten eksklusiv Øst-Finnmark viser også noen oppgang, mens derimot Barentshavet stort sett hadde uforandret effektivitetstall fra året før. Fangstmengden pr. fiskedag var bare 5,4 tonn på sistnevnte felt og det er vesentlig lavere enn i perioden 1956—1959, da den vekslet mellom 7,1 og 8,8 tonn pr. fiskedag.

Alt i alt viste fangstmengden pr. fiskedag på samtlige felt under ett en svak oppgang, — fra 5,5 tonn i 1960 til 5,9 tonn i 1961. I forhold til tidligere år lå effektivitetstallene imidlertid fortsatt lavt.

Vest-tyske trålere. Den totale fangstmengde til de

Tabell 6. Norske stortrålere. Fangstmengde pr. fiskedag. Tonn. 1956—1961.

	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Norskekysten, ekskl. Ø.-Finnmark ...	7,4	5,9	7,5	6,6	5,4	6,1
Barentshavet, inkl. Ø.-Finnmark ...	8,8	7,8	7,1	7,7	5,2	5,4
Bjørnøya og Spitsb.	10,3	7,8	4,8	5,7	5,8	6,5
Grønland	14,7	9,7	5,4	5,2	7,0	5,9
Alle felt	9,4	7,5	6,5	6,6	5,5	5,9

Tabell 7. Vest-tyske tråleres fangst i 1953–1960. Fangstens prosentvise fordeling på fiskeslag i 1960.

Fangstfelt	Fangstmengde 1.000 tonn								Prosentvis fordeling 1960 på:						
	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	Sild	Torsk	Hyse	Sei	Uer	Annet	Sum
Nordsjøen	177	160	170	145	156	119	131	81	77	1	—	6	—	16	100
Kanalen	64	46	33	18	20	7	12	—	100	—	—	—	—	—	100
Island	201	181	131	106	93	118	99	103	—	25	4	16	43	12	100
Færøyene.....	—	—	10	10	21	7	9	4	—	6	—	36	38	20	100
Sum	442	387	344	279	290	251	251	188	34	14	2	13	24	13	100
Norskekysten	36	40	59	65	45	44	36	36	—	17	10	49	17	7	100
Barentshavet	5	11	13	11	5	1	—	2	—	8	3	19	67	3	100
Bjørnøya	7	1	1	21	38	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spitsbergen	—	—	1	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Grønland	2	1	58	62	33	38	48	68	—	31	—	1	60	8	100
Sum	50	53	132	166	121	90	84	106	—	26	3	18	46	7	100
New Foundland ..	—	—	—	—	—	1	9	7	—	21	—	—	68	11	1000
Labrador.....	—	—	—	—	—	20	34	38	—	23	—	—	70	7	100
Andre felt	16	20	33	48	36	54	53	44	17	20	2	9	40	12	100
Alle felt	508	460	509	493	447	416	431	383	18	19	2	12	37	12	100

Kilde: «Jahresbericht über die Deutsche Fischwirtschaft», Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, Bonn.

Tabell 8. Engelske trålere¹. Fangstmengde i årene 1953–1961. 1.000 tonn.

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Nordsjøen	63	54	55	46	47	48	56	55	53
Island	199	195	165	149	172	182	148	145	151
Færøyene	24	26	27	18	20	23	21	27	11
Sum	286	275	247	213	239	253	225	227	215
Norskekysten	30	27	34	40	37	38	33	43	30
Barentshavet	76	82	103	85	53	56	65	98	85
Bjørnøya/Spitsbergen	47	60	102	148	87	75	92	41	60
Grønland	30	15	3	1	9	9	11	11	7
Sum	183	184	242	274	186	178	201	193	182
New Foundland	1	2	4	2	3	2	4	10	6
Labrador	1	—	—	—	—	—	1	1	1
Andre felt	64	59	57	58	58	55	42	41	33
Alle fangstfelt	535	520	550	547	486	488	473	472	437

¹ Deep Sea Vessels. Eksklusiv pelagisk fiske.

Kilde: «Sea Fisheries Statistical Tables», Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, London.

vest-tyske trålerne gikk ned fra 431 000 tonn i 1959 til 383 000 tonn i 1960. (For 1961 foreligger det ikke statistikk ennå). Fra feltene norskekysten, Barentshavet, Bjørnøya, Spitsbergen og Grønland — det vil si de samme felt som de norske trålerne fisker på — økte imidlertid fangstmengden fra 84 000 tonn til 106 000 tonn. Økningen skrev seg nesten utelukkende fra fisket ved Grønland, der fangstmengden gikk opp fra 48 000 tonn til 68 000

tonn. Hele 60 prosent av kvantumet fra Grønland besto av uer og bare 31 prosent av torsk (se tabell 7). Fangstmengden fra norskekysten lå derimot i likhet med året før på et lavt nivå, og fangstmengden fra Barentshavet var ubetydelig — bare 2000 tonn. De vest-tyske trålerne fisket ikke på feltene Bjørnøya–Spitsbergen i 1959 og 1960.

Engelske trålere. Mens de norske stortrålere økte sin totalfangst fra 22 300 tonn i 1960 til 26 500

tonn i 1961, gikk fangstmengden til de engelske trålerne ned fra 193 000 tonn til 182 000 tonn fra de samme fangstfelt. Felles for begge nasjoners trålere er oppgangen i fangstene fra feltene Spitsbergen—Bjørnøya. Som det går fram av tabell 8, økte de engelske trålere sin fangstmengde fra disse felt fra 41 000 tonn til 60 000 tonn fra 1960 til 1961. Imidlertid lå dette kvantum fortsatt lavt sammenliknet med gode år, — for eksempel 1956 da fangsten her utgjorde hele 148 000 tonn.

Ellers gikk de engelske tråleres fangstmengde ned på alle andre felt unntatt Island. I Barentshavet for eksempel gikk totalfangsten ned fra 98 000 tonn til 85 000 tonn, og på norskekysten fra 43 000 tonn til 30 000 tonn.

Alt i alt merker en ikke den oppadgående tendens i den engelske fangststatistikken som en finner i den norske når det gjelder stortrålerens fiske i årene 1960—1961.